DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR SOCIALE ALE COPIILOR PROVENIȚI DIN MEDII SOCIAL-VULNERABILE

DEVELOPING THE SOCIAL SKILLS OF CHILDREN FROM SOCIALLY VULNERABLE ENVIRONMENTS

Cristina COROBAN, ORCID: 0000-0001-8040-0909
Universitatea de Stat din Moldova

CZU:159.928-053.2:316.454.5:303.4 e-mail: corobank@gmail.com

Competențele sociale la copii includ o componentă legată de abilitățile interpersonale, precum și o componentă ce se referă la abilitățile intrapersonale de control comportamental. Competențele interpersonale sunt responsabile de modul în care copiii se comportă în relațiile cu ceilalți. Competențele intrapersonale reprezintă substratul care asigură dezvoltarea optimă a relațiilor cu ceilalți. Abilitățile sociale intrapersonale sunt în strânsă legătură cu competențele emoționale. Dobândirea strategiilor de reglare emoțională favorizează capacitatea de exercitare a controlului asupra propriului comportament. Abilitățile de a înțelege emoțiile proprii și ale celorlalți și de a le exprima sunt esențiale în stabilirea și menținerea relațiilor cu ceilalți încă din perioada copilăriei.

Competenţele sociale se referă la „abilitatea copiilor de a forma relaţii sociale funcţionale cu ceilalţi copii şi adulţi din viaţa lor. Altfel spus, competenţele sociale facilitează interacţiunile pozitive, corespunzătoare normelor culturale, în aşa fel încât să permită atingerea propriilor scopuri şi, în acelaşi timp, respectarea nevoilor celorlalţi" [2, p. 27].

Abilitățile sociale sunt cele care ne permit să ne integrăm în mediul în care trăim fie el grupul de la grădiniță, școală, serviciu sau grupul de prieteni. A avea abilități sociale înseamnă a fi eficient în interacțiunile cu ceilalți, astfel încât să atingi scopul stabilit. Competența socială este asigurată de ansamblul de abilități necesare optimizării relaționării interumane, cum ar fi:

- capacitatea de a adopta un rol diferit;
- capacitatea de a influența ușor grupul precum și indivizi izolați;
- capacitatea de a stabili ușor și adecvat relații cu ceilalți;
- capacitatea de a comunica ușor și eficient cu grupul și cu indivizii separat;
- capacitatea de a utiliza adecvat puterea și autoritatea;
- capacitatea de a adopta ușor diferite stiluri de conducere [3, p. 20].

Pentru validarea setului de competențe și abilități sociale prin proiectul „De la vulnerabilitate la incluziune", implementat de Asociația PRODOCS, s-a realizat un studiu realizat in iunie 2022, care a vizat 73 de copii din 7 Centre de plasament din republica (dintre care 38 de fete și 35 de băieți), proveniți din medii social-vulnerabile. Competențele sociale analizate au fost: comunicarea, cooperarea, lucru în echipă, legarea prieteniilor, respectarea timpului și soluționarea conflictelor.

Astfel, în urma intervențiilor proiectului, prin activitățile demarate, se constată înregistrarea unor performanțe destul de vizibile. Este de menționat faptul că peste 70% dintre copii au indicat că le este *mult mai ușor* după activitățile din proiect să inițieze o discuție cu un coleg (74%) sau să comunice cu prietenii, având în vedere stima de sine scăzută ca urmare a automarginalizării acestor copii datorită etichetării din partea celorlalți colegi. Un aspect îmbucurător îl constituie ușurința acestor copii de a lega prietenii în mediul școlar (71%), deoarece acest lucru contribuie direct la lărgirea rețelei de prieteni și de ce nu, rețeaua de suport, pentru viitoarele situații de incertitudine. Lărgirea grupului de prieteni și intensificarea relaționării cu aceștia facilitează, implicit, participarea și implicarea copiilor în activități de grup, ceea ce semnalizează începutul creșterii încrederii în sine, o consecință se dezvoltă abilitatea de a face față unei situații noi. (Fig. 1)

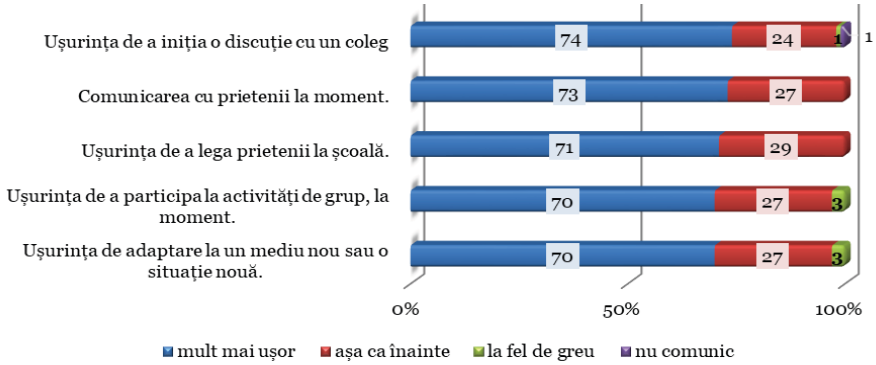

Fig.1. Abilități de relaționare și integrare în grupul de prieteni a copiilor din plasament, %

Un alt punct forte al activităților proiectului constă în dezvoltarea abilităților de gestionare a stărilor afective și emoționale a copiilor. Prin urmare, aceștia au indicat că nu li s-a întâmplat în ultima perioadă ca să-și supere prietenii în timpul comunicării (15%) sau chiar dacă și s-a întâmplat a fost destul de rar (40%) sau mai rar decât înainte (38%) (Fig. 2). La această performanță i-a ajutat faptul că pot înțelege și, prin urmare, empatiza cu prietenii lor, atunci când sunt triști sau supărați, mult mai ușor ca înainte (71%) (Fig.3).

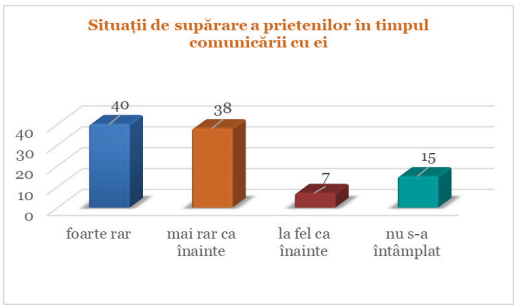

Fig. 2. Situații de supărare a prietenilor în timpul comunicării, %

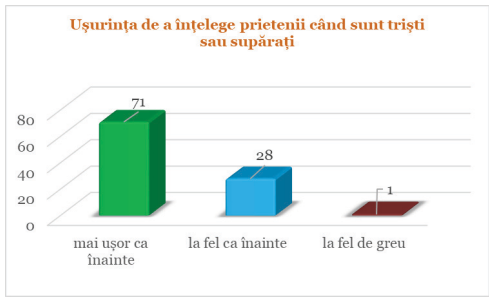

Fig. 3. Înțelegerea stărilor emoționale ale prietenilor, %

Responsabilitatea și asumarea consecințelor faptelor personale i-a ajutat pe copii să fie mai toleranți față de opiniile diferite pe care le au semenii lor. Astfel, 76% dintre copii au menționat că le vine mult mai ușor acum să accepte opinii diferite, comparativ cu perioada precedentă (Fig.4).

Fig. 4. Ușurința de a lua decizii și de organizare a programului zilei, %

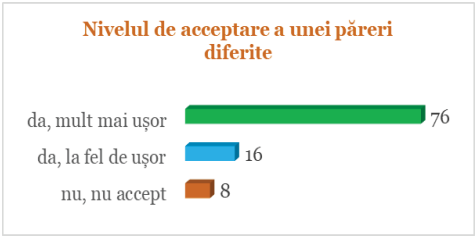

Fig. 5. Ușurința acceptării unei păreri diferite, %

În acest context, trebuie de subliniat că abilitatea de a gestiona viața personală în concordanță cu sarcinile școlare constituie ciclul pentru dezvoltarea ulterioară a unei vieți independente.

În concluzie, inteligenţa emoţională din viaţa adultă îşi are originea în dezvoltarea competenţelor emoţionale şi sociale în perioada preşcolară, aceasta fiind o perioada de achiziţii fundamentale în plan emoţional, social şi cognitiv. Copilăria este perioada cea mai indicată pentru dezvoltarea şi optimizarea competenţelor emoţionale şi sociale esenţiale pentru funcţionarea şi adaptarea în viaţa adultă. Pentru copiii care provin din medii sociale dezavantajate, efectele negative ale dezvoltării inadecvate ale acestor competenţe afectează sănătatea mentală și comportamentul social atât pe termen scurt, cât şi pe termen lung. Copiii, ale căror competenţe sociale sunt insuficient dezvoltate, întâmpină dificultăţi în formarea şi menţinerea relaţiilor sociale, adesea ei pot fi marginalizaţi respinşi de colegii lor, petrecând mai mult timp jucându-se singuri, ceea ce contribuie la izolare şi la interacţiuni limitate cu copiii de aceeaşi vârstă. Aceste carențe de dezvoltare sunt responsabile pentru limitarea contextelor în care copiii pot învăţa competenţele sociale specifice vârstei, generând un cerc vicios care poate duce la amplificarea problemelor de relaţionare și în viața de adult.

Referințe:

1. ABRIC, Jean-Claude. *Psihologia comunicării, teorii şi metode*. Iaşi: Polirom, 2002.
2. CATRINEL, S.A., KÁLLAY, Éva. *Dezvoltarea competenţelor emoţionale şi sociale la preşcolari : ghid practic pentru educatori*. Cluj-Napoca, 2010.
3. MARCUS, S. *Competența didactică*. Bucureşti: All Educaţional, 1999.
4. ROSENBERG, Marshall B. *Comunicarea nonviolentă. Un limbaj al vieții.* Ponte, 2014.